

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Батанова Людмила Олександрівна СТАН МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	240
Іванченко Едуард Пилипович ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ	241
Івасюк Ігор Георгійович ДЕЯКІ ЗАХОДИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	244
Коваль Наталія Олексіївна ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ	246
Козарійчук Дмитро Васильович ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	248
Панчук Анна Олександрівна ЩОДО ЗМІНИ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПОРТАМИ В УКРАЇНІ	249
Плохута Євгеній Петрович ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ У МИТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	252
Сергєєв Юрій Володимирович БЕЗПЕКА В ЧОРНОМОРЬСЬКОМУ РЕГІОНІ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ: НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА США	254
Назарко Артем Аркадійович ПОСТ-МИТНИЙ КОНТРОЛЬ У РОЗУМІННІ СТАТТІ 337 ¹ МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	255
Омельченко Андрій Іванович РЕЖИМ ПІДВОДНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО БАЗИСУ.....	258
Рудик Марко Романович КОНТРОЛЬ СУДЕН ДЕРЖАВОЮ ПОРТУ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ СУБСТАНДАРТНОМУ СУДНОПЛАВСТВУ	260

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакаянова Нана Мезенівна ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АДВОКАТІВ В АСПЕКТІ ПРАВА НА СВОБОДУ ОБ'ЄДНАННЯ	262
Косюта Михайло Васильович УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ЗГІДНО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	265
Кісліцина Ірина Олександрівна ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АДВОКАТАМИ ЕТИЧНИХ НОРМ ПРИ ВЕДЕННІ ОНЛАЙН-БЛОГІВ.....	267
Ковальчук Інна Сергіївна ПРАВОЗАХИСНА РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ВОЄННИЙ ЧАС	269
Кравченко Марина Олександрівна ПОРУШЕННЯ СУДДЕЮ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	271
Кубаєнко Андрій Володимирович МОДЕЛІ ТА ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	273
Свида Олексій Георгійович ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	275
Храпенко Олена Олегівна ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АДВОКАТУРІ.....	277
Курганський Олександр Валерійович ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОКУРАТУР В УКРАЇНІ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД	279
Нестерчук Лілія Петрівна ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	281
Зубрицький Олександр Олександрович ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	283
Мозгальов Віктор Юрійович ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРИ ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ ...	286
Полетило Павло Сергійович МОДЕЛЬ СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ (ВИПАДОК, КОЛИ СВІДОК ОБВИНУВАЧЕННЯ ВІДСУТНІЙ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ)	288
Хлистік Мирослава Андріївна ПРИМИРЕННЯ СТОРІН СПОРУ ШЛЯХОМ МЕДІАЦІЇ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОЦЕСУ.....	291

Щоб досягти успіху в цьому напрямку, необхідні регулярні оновлення програмного забезпечення та обладнання, законодавчі зміни для стимулювання впровадження новітніх технологій, а також активна співпраця з громадськістю. Застосування цих підходів може сприяти підвищенню довіри громадськості до правоохоронних органів та забезпечити більш справедливий та ефективний судовий процес.

Список використаних джерел

1. Лелюк Т. Актуальні питання тлумачення змісту поняття «організації розслідування кримінальних правопорушень». *Věda a perspektivy*. 2022. № 12 (19). С. 187–200.
2. Кубаєнко А. В. Оптимізація організаційних процесів досудового розслідування: необхідність структурних змін. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2023. Т. 34 (73), № 2. С. 186–190.
3. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ Мва внутр. справ від 06.07.2017 р. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>

Ключові слова: досудове розслідування; процесуальне керівництво; слідчий; прокурор; ефективність досудового розслідування; правоохоронні органи; поліцейська діяльність; оцінка ефективності; воєнний стан.

Keywords: pre-trial investigation; procedural guidance; investigator; prosecutor; effectiveness of pre-trial investigation; law enforcement agencies; police activity; assessment of effectiveness; state of emergency.

Свида Олексій Георгійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури, кандидат
юридичних наук, доцент, адвокат*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Вітчизняна система судоустрою, як показує історичний досвід, із самого моменту проголошення незалежності України знаходиться в стані перманентного реформування. Безумовно, що метою цих змін є визнання та реалізація таких фундаментальних цінностей демократії, як поділ влади, втілення на практиці верховенства права, зокрема, пріоритет природних прав і свобод людини перед іншими соціальними цінностями тощо. Одним з етапів розбудови української системи судоустрою стало прийняття 2 червня 2016 року Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до положень якого, окрім іншого, було реалізовано низку змін у судоустрої, зокрема, ліквідовано існуючі на той момент вищі спеціалізовані судів як суди касаційної інстанції, сформовано Верховний Суд замість Верховного суду України.

Одним з аспектів судової реформи стала окремих положень судоустрійного законодавства щодо правової природи Пленуму Верховного Суду, які на перший погляд не є принциповими, проте при ретельному аналізі становлять значний теоретичний та практичний інтерес.

Необхідно зазначити, що до кінця не дослідженою є сама природа Пленуму Верховного Суду, у зв'язку із чим варто звернутися до низки законодавчих актів, які вже хоч втратили силу, проте дають можливість прослідкувати певні тенденції розвитку законодавства. Зокрема, Закон про судоустрій 1981 (з наступними змінами) взагалі не містив жодного визначення щодо правової природи та сутності Пленуму ВС. Згодом, у статті 55 Закону України «Про судоустрій» від 7 лютого 2002 року вперше було визначено, що Пленум ВСУ «є колегіальним органом» (частина 1).

Так само, вперше з судоустрійному законодавстві 2002 року з'явилося повноваження Пленуму ВС, яке для нас в межах цього короткого дослідження становить найбільший інтерес:

«відповідно до Конституції України схвалює висновок щодо наявності чи відсутності в діях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину, а також ухвалює подання до Верховної Ради України про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я» (п. 8 ч. 2 ст. 55), що цілком узгоджується з природою «колегіального органу» та цілком може розглядатися втіленням ідей щодо функціонування «системи стримувань та противаг».

Далі, у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року так само Пленум ВС лаконічно визначений «колегіальним органом» (ч. 1 ст. 44) та міститься абсолютно ідентичне вищенаведеному повноваження. Наведені положення не зазнали жодних змістовних змін внаслідок викладення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в новій редакції відповідно до Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 липня 2015 року (єдино, що змінилося, це номер статті, присвяченої Пленуму ВС). В свою чергу, в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року так само були відображені вказівка про «колегіальний орган» (ч. 1 ст. 46) та викладено наведене повноваження.

На перший погляд усе виглядає закономірно, в статті 46 значною мірою відображені повноваження Пленуму ВС, які були притаманні відповідно до попередніх галузевих законів, проте комплексний аналіз положень судоустрійного законодавства показує інше.

Зокрема, необхідно звернутися до низки інших положень чинного та попередніх галузевих законів.

Необхідно зауважити, що відповідно до статті 104 Закону України «Про судоустрій» від 7 лютого 2002 року суддівське самоврядування в Україні здійснюється через, окрім іншого, «збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, Апеляційного суду України, Касаційного суду України, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України» (п. 1 ч. 2) (виділено мною – С. О.). Статтею 125 Закону в редакції від 12 липня 2015 року було передбачено, що «суддівське самоврядування в Україні здійснюється, окрім іншого через «збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України» (п. 1 ч. 2 ст. 125). Водночас ст. 127 чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» вже містить принципово інше положення, що: «Суддівське самоврядування в Україні здійснюється через ... збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду (а у передбачених цим Законом випадках – апеляційної палати вищого спеціалізованого суду), Пленум Верховного Суду...». Отже, відповідно до чинного галузевого Закону виключено збори суддів ВС, а замість них до кола органів суддівського самоврядування віднесено Пленум ВС.

Може здатися, що відбулася зміна положень законодавства більш технічного характеру, оскільки і в зборах суддів ВС, засіданні Пленуму ВС мають брати участь усі судді цього суду, а отже і може здатися, ніби немає потреби по-різному називати колегіальні зібрання усіх суддів, а рішення законодавця є цілком закономірним залишити лише одне з них, що потенційно здатне полегшити вирішення організаційних питань щодо збирання та проведення таких загальних засідань.

Проте при аналізі змін положень законодавства щодо правової природи Пленуму ВС доцільно звернутися до поняття суддівського самоврядування, що розкрито у ст. 126 галузевого, в якій вказується, що: «суддівське самоврядування – самостійне колективне вирішення зазначених питань суддями», а призначенням його є «захисту професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні» (частина 1), «Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від втручання в їхню діяльність, а також підвищувати рівень роботи з кадрами у системі судів» (частина 2), «До питань внутрішньої діяльності судів належать питання організаційного забезпечення судів та діяльності суддів, соціальний захист суддів та їхніх сімей, а також інші питання, що безпосередньо не пов'язані зі здійсненням правосуддя» (частина 3).

Як бачимо, з цитованих положень аналізоване повноваження Пленуму ВС («надає висновок про наявність чи відсутність у діяннях, в яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неспроможність виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я» – п. 6 ч. 2 ст. 46 Закону), який віднесений до кола органів суддівського самоврядування, жодним чином не співвідноситься із завданнями суддівського самоврядування, що визначені частиною 4 ст. 126 галузевого Закону, і причому – перелік цих завдань є вичерпним.

Отже, найбільш логічним варіантом видається повернення Пленуму ВС статусу колегіального органу, як це було закріплено у раніше чинному законодавстві, та надання статусу органу суддівського самоврядування у Верховному Суді зборам суддів цього суду із відповідними повноваженнями. При цьому варто також ретельно проаналізувати повноваження Пленуму з метою в подальшому позбавлення його тих повноважень, що традиційно відносяться саме до повноважень органів суддівського самоврядування та стосуються «захисту професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні».

Ключові слова: судова влада, система судоустрою, судова реформа, Верховний Суд, Пленум Верховного Суду, повноваження Пленуму Верховного Суду, суддівське самоврядування, питання внутрішньої діяльності судів.

Keywords: Judiciary, court system, judicial reform, Supreme Court, Plenum of the Supreme Court, Powers of the Plenum of the Supreme Court, Judicial Self-governance, Internal Affairs of Courts.

Храпенко Олена Олегівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АДВОКАТУРІ

Сучасні технології швидко трансформують світ, не виключенням є і сфера юриспруденції.

Поняття «цифрова трансформація» включає в себе різноманітні тлумачення, які взаємодоповнюються, а не суперечать одне одному. Зазвичай це відноситься до процесу оцифрування традиційних процесів та послуг з метою створення додаткової цінності, як для компанії, так і для її клієнтів. Масове поширення мобільних пристроїв, соціальних мереж та хмарних обчислень виступають в якості ключових програм цифрової трансформації.

Вже сьогодні, надаючи юридичні послуги своїм клієнтам, адвокати України використовують новітні технології. Адвокатам, які мають амбіції в професії і бажають досягнути успіху, важливо бути в курсі останніх тенденцій і використовувати передові інструменти для поліпшення своєї роботи.

Наприклад, штучний інтелект може допомогти адвокатам швидко та ефективно аналізувати великі обсяги документів, передбачати результати судових процесів та надавати базові юридичні консультації через чат-ботів. Хмарні технології дозволяють безпечно зберігати та обмінюватися документами, а також працювати віддалено за допомогою віртуальних офісів. Відеоконференції стають ефективним засобом зв'язку як з клієнтами, так і з колегами, а також дозволяють проводити онлайн-судові засідання. Блокчейн може створювати безпечні системи реєстрації прав власності та захищати інтелектуальну власність. Дані з IoT-пристроїв (Інтернет речей) можуть стати доказом у судових справах.

Використання новітніх технологій адвокатами має і свої ризики, включаючи кібербезпеку, етичні питання та недоступність для деяких груп користувачів. Адвокатам необхідно розуміти на цих ризиках і приймати відповідні заходи для їх запобігання.